

Illustratie vrij naar Otto Dix. Portret van journalist Sylvia von Harden, 1926

JEANNE PRISSE

Jeanne Prisser bericht over wat zich afspeelt in de voorhoede van de beeldende kunst. Deze week: genieten van de reis die een ánder maakt; het kan via werken van Lana Mesic en Sybren Renema.

Werken van Lana Mesic over de Afro-Braziliaanse Umbanda-cultus: *Moon* (2014), *Oxóssi* (2014), *Priestess* (2013). Foto's Lana Mesic

Den Haag, 2 december

Dear Hermes, god van het reizen, lang hing ik bedwemd aan jouw infuus. De wereld was een boek en ik moest meer dan één pagina lezen (vrij naar Augustinus), waar ik mijn hoed legde was mijn thuis (letterlijk Marvin Gaye). En wat zo erg was: ik geloófte het ook echt. Al die rammelende treinen, voetpaden, kerosine, gesleep met valiezen, maar als ik thuiskwam draaide mijn hond zich drie keer in zijn mand en ging liggen en kwam ik steeds mijn oude ik weer tegen.

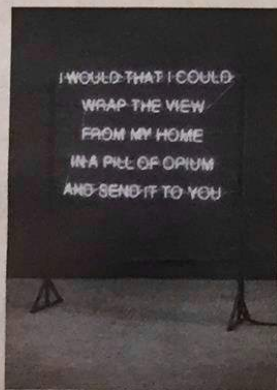
Tegenwoordig laat ik jonge kunstenaars voor mij reizen en dat bevalt uitstekend. Aan residenties geen gebrek, mijn hemel. Van ski-oord Banff in Canada, via een pompgemaal in Den Helder tot Medellín in het doodenged Colombia - die plekken, en nog zoveel meer, bestaan als officiële, vanuit Nederland gestimuleerde kunstenaarsateliers en stuk voor stuk gaan zij daar liever heen dan ik. Ik zit klaar voor de diashow.

En die kreeg ik, in hedendaagse vorm natuurlijk, van Lana Mesic (Kroatië, 1987). Zij verbleef zes maanden in het immense São Paulo en ging op zoek naar 'de verborgen stad'. Dat klinkt vaag, maar zoeken we dat niet allemaal als we op reis gaan? Wat er schuilgaat achter de oppervlakte?

Enfin, Mesic pakte het grondig aan: overdag fotograferen, 's nachts tekenen. Van slapen kwam niet veel, zo te zien. Aan de ene kant van galerie Liefhertje en Grote Witte Reus hing één enorme tekening van een zich herhalend, uitwaaiierend blaadjespatroon -

meditatietekenen, een innerlijke reis, waaraan maanden was gewerkt. Aan de andere kant een wand vol opgeprikte foto's en korte, handgeschreven teksten erbij, zoals tegenwoordig (en een beetje te vaak) te doen gebruikelijk. Die wand gaf de stad gefragmenteerd weer. Slapende mensen op het trottoir, schaduwen van palmen, structuren op wanden, zonlicht op een hand en fel-turkooizen, fel-groene, felgele accenten, een bestofte autoruit - we waren in een stad jungle in de tropen. Mesic vond misschien niet wat ze zocht, maar spoor-zoeken kan ze.

Ik raakte overtuigd in de kelder. Daar was een vrij sombere presentatie van grote, dof afgedrukte foto's van attributen en personen uit de Afro-Braziliaanse Umbanda-cultus. En het mooie was: liet São Paulo zich al niet lezen, deze spirituele afgezanten nog

Sybren Renema, 2015. Foto Gert Jan van Rooi

veel minder. Mesic had ze niet in actie gefotografeerd, maar tegen een donkere of zalmroze achtergrond geplaatst. Hun geheimzinnigheid werd alleen maar groter. Reiziger, wat denk je wel - dat je ons in een half jaar ons geheim kunt ontflutselen?

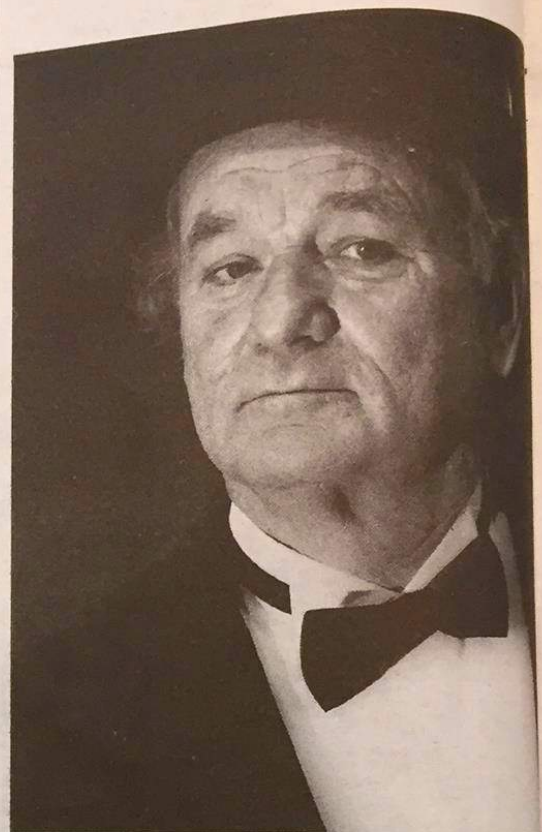
Den Haag 2 december

Ik vervolgde mijn tocht door de Haagse Schilderswijk, de buurt waar politici eens zo enthousiast op expeditie gingen. Nu zag ik ze niet. Wel ontmoette ik er mijn ideale toekomstige reisgenoot: Sybren Renema. Geïnteresseerd in 'travel and explorations', zoals dat zo elegant heet in het Engelstalige interview dat gratis beschikbaar was in galerie Dürst Britt & Mayhew. Maar vergeet airmiles en rolkoffier, denk: David Livingstone, of de eerste beklimming van de Mont Blanc. Romantici, smachtend op een bergtop, mooi midden in beeld gezet, dat werk. Reizen dat zich in het verleden afspeelt - en dus reist Renema (Dordrecht, 1988) vooral in archieven. En hangt bovendien het principe aan dat er al genoeg beeld is, dus dat er geen nieuw hoeft te worden gemaakt.

Sybren Renema maakt collages van pagina's uit oude *National Geographic*, toen landschappen nog grof gerasterd en in technicolor verspreid werden. Hij doet er iets moois mee, klapt de rechterpagina omgekeerd onder de linkerpagina. Zo ontstaat een vreemd, bijna-gespiegeld, bijna-abstract landschap. Mooi - ook wel een beetje keurig, die minutieus omgevouwen bladzijden. Het verlangen naar een weidser vergezicht groeide.

Ik werd op mijn wenken bediend: los in de ruimte stond een vierregelig neonkunstwerk, waarin de eerste zin uit een brief van de negentiende eeuwse dichter Samuel Taylor Coleridge aan een vriend die hij lang niet heeft gezien. Vrij vertaald staat er: 'Als ik kon zou ik het uitzicht uit mijn raam in een opiumpil stoppen en aan je toesturen.'

Was ik daar even dankbaar dat Renema voor mij op exploratie was gegaan in de brieven van Coleridge, vader van de romantiek, groot drugsgebruiker ook? Dit neonwerk zou ik wel permanent voor mijn eigen raam willen hebben. Wat een bijzonder 19de-eeuws futurisme, tijd- en ruimte-reizen ineen. Oké, die opium misschien niet op dagelijkse basis, maar verder lijkt het me dat Coleridge hier een uitvinding doet die preludeert op internet, Google-glass en teleportatie tegelijk. En dat door Renema aan de vergetelheid ontrukkt en opgedist in neon, de schriftuur van alle grote wereldsteden. Mijn reis was volmaakt.

Bill Murray in februari 2014 op het filmfestival van Berlijn, bij de premiere van *The Grand Budapest Hotel*. Foto Ian Gavan / Getty Images

VERVOLG VAN PAG 79

comedy *Rock the Kasbah* (ook van Glazer), waarin Murray een oude, mislukte muziekmanager speelt die zijn enige ster meeneemt naar Afghanistan. De eerste zin uit de recensie van *The New York Times*: 'Cliché, vermoeiend, beledigend - het is moeilijk om één bijvoeglijk naamwoord te kiezen voor *Rock the Kasbah*, al voldoet afgrijselijk misschien.'

Ook die in het slop geraakte filmcarrière komt terug in *A Very Murray Christmas*, als Murray in het trappenhuis wordt benaderd door een manager, gespeeld door Michael Cera (*Juno*, *Super Bad*), die hem wil vertegenwoordigen. 'The Murrricane' zou in zijn handen beter af zijn, betoogt hij. Want dit is één grote Christmas. Wat moet je nou met Clooney in je kerst-special? 'Heb je *The Monuments Men* gezien?'

Murray, droog: 'I was in it.'

Wellicht is het die onderkoelde zelspot die zo aanspreekt in Murray. Hij lijkt wars van ijdelheid en doet niet mee aan het voorgerekte promotiecircus van Hollywood. 'Hij heeft een gebrek aan pretentie en nepheid waar mensen op aanslaan', zei Robert Schnakenberg deze week tegen *The New York Times*. Hij is de auteur van het in september verschenen *The Big Bad Book of Bill Murray*, waarin alle legenden, verhalen en feitjes zijn verzameld.

Anderen gaan nog verder in hun adoratie voor Murray en zien in hem de belichaming van de romantische levensstijl die misschien wel aan het verdwijnen is. De wil om elke dag te verdwalen, je nooit te conformeren aan sociale conventies, altijd bereid te zijn je plan om te gooien en uit elk moment iets bijzonders te willen halen.

En dat alles om het echte leven meer op dat in films te laten lijken.

Daarin past de anekdote dat Murray vorig jaar in Oakland aan de praat raakte met een taxichauffeur die hem vertelde over zijn liefde voor de saxofon. Het instrument lag te verstoffen in zijn kofferbak omdat hij er nooit tijd voor had. Murray stelde voor dat hij zou rijden en dat de chauffeur dan op de achterbank saxofon zou spelen. Uiteindelijk belandden de twee in een bedenkelijke spareribstent, waar de chauffeur een spontaan optreden verzorgde.

Je kunt die mentaliteit ook korter verwoorden. 'Bill leeft zijn hele leven in het moment', zei regisseur Ted Melfi vorig jaar tegen *Rolling Stone*. 'Bill koopt nooit een retourticket. Hij koopt een enkeltje en daarna kijkt hij wel wanneer hij weer naar huis wil.'

Advertentie

Kleur ontketend
GEMEENTE MUSEUM DEN HAAG

INFO

Lana Mesic, *Dear Kublai Khan*, *Liefhertje* en *Grote Witte Reus*, Den Haag. T/m 19 dec.
The Milk of Paradise, Sybren Renema. Galerie Dürst Britt & Mayhew, Den Haag. T/m 20 dec.